

Bản tin tuần: Thuế tối thiểu toàn cầu: cơ hội và thách thức với các nước đang phát triển

Phần 1: Bối cảnh triển khai và những điểm nổi bật về quy định thuế tối thiểu toàn cầu (GMT)

Thuế tối thiểu toàn cầu hay thuế thu nhập doanh nghiệp tối thiểu toàn cầu (Global Minimum Tax) do Tổ chức Hợp tác và Phát triển Kinh tế (OECD) khởi xướng. Theo đó, tổ chức này đề xuất áp dụng mức thuế tối thiểu đối với thu nhập doanh nghiệp ở hầu hết các quốc gia trên thế giới theo thỏa thuận quốc tế. Cụ thể, các doanh nghiệp có doanh thu hàng năm từ 750 triệu euro trở lên đủ điều kiện sẽ chịu mức thuế suất thuế thu nhập doanh nghiệp là 15%, nhiều quốc gia đã tuyên bố sẽ bắt đầu áp dụng mức thuế suất này từ năm 2024.

Vào ngày 8 tháng 10 năm 2021, 136 quốc gia và vùng lãnh thổ đã ký thỏa thuận đồng ý với đề xuất của Tổ chức Hợp tác và Phát triển Kinh tế, trong đó có Việt Nam. Thỏa thuận này được tạo ra để ngăn cản việc chuyển lợi nhuận vì động cơ thuế và xói mòn cơ sở thuế của các tập đoàn đa quốc gia (MNCs). Các MNCs thường tìm cách chuyển lợi nhuận của họ đến các công ty con tại các quốc gia đang phát triển bằng nhiều cách, để tận dụng mức thuế ưu đãi thu hút đầu tư tương đối thấp ở các quốc gia này.

Tạo bình đẳng về thuế doanh nghiệp giữa các nước, chống lại hiện tượng trốn thuế, tránh thuế, rửa tiền thông qua các “thiên đường thuế” được coi là một trong những ưu tiên hàng đầu của các quốc gia trên thế giới trong quản lý ngân sách. Vì vậy, thỏa thuận đã thiết lập một giải pháp với hai trụ cột chính nhằm sửa đổi các quy định về thuế thu nhập doanh nghiệp để giải quyết vấn đề chuyển dịch lợi nhuận và xói mòn cơ sở thuế do các hành vi trốn thuế gây ra, cũng như những thách thức do quá trình số hóa ngày càng tăng của nền kinh tế toàn cầu.

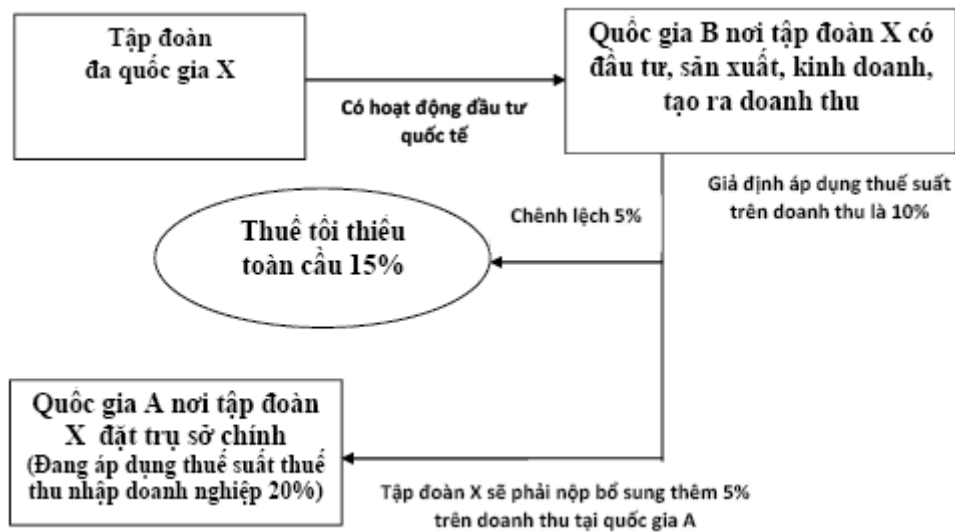

Thuế tối thiểu toàn cầu gồm 2 trụ cột cơ bản: (1) Phân bổ lại quyền của các Chính phủ trong việc đánh thuế đối với các tập đoàn đa quốc gia trong lĩnh vực kỹ thuật số dựa trên nơi tạo ra doanh thu dù các tập đoàn này có cơ sở thường trú tại quốc gia đó hay không; (2) Trụ cột thứ hai là về thuế tối thiểu toàn cầu với nội dung cơ bản là đánh thuế 15% đối với các doanh nghiệp đa quốc gia có doanh thu toàn cầu trên 750 triệu Euro, và có tỷ suất lợi nhuận trước thuế trên tổng doanh thu đạt từ 10% trở lên.

Với quy định trên, nếu một tập đoàn đa quốc gia và các công ty con của tập đoàn nộp thuế ở nước ngoài dưới mức 15% sẽ phải nộp khoản chênh lệch so với tỷ lệ này tại nước đặt trụ sở chính.

Như vậy, việc thu thuế sẽ được thực hiện tại nơi doanh nghiệp đầu tư sản xuất, kinh doanh, tạo ra doanh thu và tại nơi đặt trụ sở chính. Điều này cho phép nước đầu tư (ví dụ như Mỹ, Nhật Bản, Hàn Quốc,...) đánh thuế tối thiểu 15% đối với thu nhập mà doanh nghiệp được giảm, miễn thuế (gồm các ưu đãi, hỗ trợ đầu tư như ưu đãi về thuế thu nhập doanh nghiệp, thuế nhập khẩu được ghi trên giấy chứng nhận đầu tư) tại nước nhận đầu tư (ví dụ như Việt Nam).

OECD ước tính rằng trụ cột đầu tiên sẽ phân bổ lại hơn 125 tỷ đô la lợi nhuận doanh nghiệp hàng năm từ các quốc gia sở tại của các công ty lớn để đánh thuế theo các khu vực pháp lý nơi tạo ra lợi nhuận. Trụ cột thứ hai sẽ huy động được khoảng 150 tỷ USD đối với các quốc gia áp dụng thuế suất tối thiểu 15% đối với thu nhập doanh nghiệp.

Hình 1. Cách thức hoạt động của thuế tối thiểu toàn cầu

Nguồn: Tạp chí Tài chính

Thuế tối thiểu doanh nghiệp toàn cầu sẽ áp dụng mức thuế suất tối thiểu tiêu chuẩn cho cơ sở thu nhập doanh nghiệp được xác định trên toàn thế giới. Mức thuế chung cũng nhằm mục đích ngăn cản các quốc gia cạnh tranh về thuế thông qua các mức thuế suất thấp hơn dẫn đến chuyển dịch lợi nhuận của công ty và xói mòn cơ sở thuế.

Phần 2: Những tác động tích cực và cơ hội cho các nước đang phát triển

Thứ nhất, việc tham gia quy tắc thuế tối thiểu toàn cầu sẽ là cơ hội cho các nước đang phát triển, trong đó có Việt Nam tiếp tục cải cách hệ thống thuế theo hướng tiệm cận với chuẩn mực, thông lệ chung của quốc tế, từ đó góp phần tạo ra hệ thống thuế, đặc biệt là thuế thu nhập doanh nghiệp theo hướng minh bạch, hiệu quả hơn.

Thứ hai, đây cũng là cơ hội để các nước đang phát triển thay đổi chiến lược trong thu hút nguồn vốn đầu tư trực tiếp nước ngoài (FDI) thế hệ mới, chất lượng cao, bãi bỏ cách tiếp cận ưu đãi thuế trong chiến lược thu hút FDI, tiếp tục cải thiện

môi trường đầu tư, kinh doanh thuận lợi, giảm gánh nặng thủ tục hành chính, tạo ra môi trường chính sách thu hút đầu tư minh bạch, và ít rủi ro hơn.

Thứ ba, khi tham gia quy tắc thuế tối thiểu toàn cầu sẽ giúp hạn chế các hiện tượng trốn, tránh thuế, chuyển giá của các tập đoàn đa quốc gia. Thu ngân sách trong ngắn hạn có thể tăng lên khi nâng mức thuế suất lên mức tối thiểu toàn cầu và có thể được phân bổ số thuế được phép thu thêm do quy tắc phân bổ Quy tắc đối với khoản thanh toán chịu thuế dưới mức tối thiểu (UTPR).

Thứ tư, việc tham gia quy tắc thuế tối thiểu toàn cầu cũng là cơ hội để các nước đang phát triển có thể nâng cấp mô hình gắn với chiến lược mới trong thu hút FDI. Với chiến lược trọng tâm là thu hút FDI gắn với kinh tế xanh, kinh tế tuần hoàn và bền vững, việc thu hút đầu tư nước ngoài sẽ chuyển dịch từ việc ưu đãi thuế sang việc tăng cường hoàn thiện thể chế, chính sách, đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao, hỗ trợ cơ sở hạ tầng và các chính sách khác.

Phần 3: Những tác động tiêu cực và thách thức cho các nước đang phát triển

Cùng với cơ hội, việc tham gia quy tắc thuế tối thiểu toàn cầu cũng sẽ có những tác động tiêu cực đến kinh tế của các nước đang phát triển, cụ thể:

Thứ nhất, các nước đang phát triển thường có xu hướng sử dụng thuế suất thấp để thu hút đầu tư nước ngoài, trung bình mức thuế thu nhập doanh nghiệp ở các nước đang phát triển thấp hơn so với các nước đang phát triển, thậm chí có một số tập đoàn còn được hưởng thuế suất thấp hơn rất nhiều nhờ các ưu đãi thuế khác.

Phần lớn các nước đang phát triển đang sử dụng thuế suất ưu đãi thực tế thấp hơn mức 15%, các tập đoàn đa quốc gia khi đầu tư vào những nước này sẽ chịu thuế suất bổ sung tại quốc gia đặt trụ sở chính. Như vậy, chính sách ưu đãi thuế nhằm

thu hút đầu tư nước ngoài mà các nước đang phát triển sử dụng nhiều năm qua sẽ hầu như không còn tác dụng.

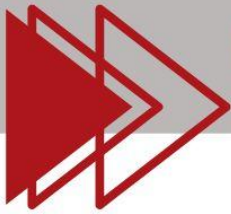
Thứ hai, với việc tham gia quy tắc này, các nước đang phát triển sẽ gặp thách thức phải sửa đổi chính sách thuế thu nhập doanh nghiệp và hệ thống văn bản pháp luật có liên quan, từ đó có thể ảnh hưởng đến chính sách thu hút nguồn vốn đầu tư nước ngoài của nước ta, đặc biệt đối với các tập đoàn đa quốc gia.

Thứ ba, về số thu ngân sách, tỷ trọng thuế thu nhập doanh nghiệp có thể chiếm tỷ lệ khá lớn trong tổng thu thuế của các nước đang phát triển. Chính vì vậy, nếu các nước đang phát triển tham gia quy tắc này trong dài hạn sẽ có tác động tiêu cực tới thuế thu nhập doanh nghiệp và thu ngân sách nhà nước.

Đối với Việt Nam, việc tham gia quy tắc thuế tối thiểu toàn cầu là việc phải thực hiện trong bối cảnh hơn 140 quốc gia đã đồng ý với quy tắc này, với việc phân tích thách thức và cơ hội như trên, giải pháp chính sách của Việt Nam trong thời gian tới là:

Thứ nhất, cần có chính sách truyền thông hiệu quả, minh bạch đến người dân và cộng đồng doanh nghiệp về nội dung của quy tắc thuế tối thiểu toàn cầu, chính sách Việt Nam sẽ sử dụng để thích ứng đối với việc tham gia quy tắc trên. Đồng thời, tham vấn ý kiến rộng rãi của các chuyên gia và doanh nghiệp về tác động của quy tắc thuế tối thiểu toàn cầu, đặc biệt là các chuyên gia từ các nước OECD và các tổ chức quốc tế, các tập đoàn đa quốc gia thông qua diễn đàn đối thoại, hội thảo và quá trình truyền thông chính sách.

Song song với truyền thông chính sách, cần tổ chức tập huấn cho nhà quản lý, doanh nghiệp về nội dung quy tắc, để từ đó có nhận thức và thực hiện đúng các điều chỉnh về quy định pháp lý.

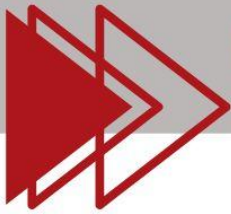

Thứ hai, với việc tham gia quy tắc thuế tối thiểu toàn cầu, Việt Nam chỉ có quyền quyết định đánh thuế bổ sung hoặc không đánh thuế bổ sung phân thuế suất chênh lệch so với mức 15%, tuy nhiên chúng ta không có quyền yêu cầu các quốc gia khác không đánh thuế bổ sung đối với các công ty nước ngoài tại Việt Nam.

Chính vì vậy, giải pháp cấp bách hiện nay là cần rà soát để nghiên cứu sửa đổi, bổ sung các quy định liên quan đến ưu đãi thuế thu nhập doanh nghiệp để vừa không làm xói mòn cơ sở thuế, đồng thời vẫn đạt được yêu cầu về thu hút FDI, bảo đảm sự hấp dẫn của môi trường đầu tư trong nước, bảo đảm hài hòa lợi ích giữa nhà nước với nhà đầu tư, phù hợp với chuẩn mực chung của quốc tế và điều kiện thực tiễn của đất nước.

Thứ ba, cần đa dạng hóa phương thức thu hút đầu tư trực tiếp nước ngoài, đồng thời có giải pháp cụ thể để giữ chân các nhà đầu tư hiện tại bằng cách tiếp tục hoàn thiện hệ thống pháp luật nội địa, nâng cao hiệu quả của chính sách thuế và hiện đại hóa gắn với chuyển đổi số trong quản lý thuế, đa dạng hóa các hình thức hỗ trợ đầu tư trực tiếp nước ngoài, đặc biệt là các biện pháp hỗ trợ sau thuế theo xu thế chung và phù hợp với chuẩn mực chung của quốc tế.

Thứ tư, cần nghiên cứu việc áp dụng thuế bổ sung tối thiểu nội địa, vì đây là giải pháp giúp Việt Nam có thể bảo vệ quyền đánh thuế của mình bằng cách thu thêm thu thêm một khoản thuế chênh lệch giữa thuế tối thiểu nội địa và thuế ưu đãi dành cho doanh nghiệp FDI trước khi khoản thuế đó được truy thu về nước đặt trụ sở chính. Từ đó, Việt Nam có nguồn lực để hỗ trợ cho các doanh nghiệp này về chi phí của doanh nghiệp trong đầu tư mở rộng cơ sở vật chất, nhà xưởng, bồi dưỡng nhân lực, hoạt động nghiên cứu và phát triển... thay vì chính sách miễn giảm thuế để thu hút đầu tư.

Thứ năm, cần có giải pháp chính sách nhằm nâng cao năng lực cạnh tranh quốc gia như cải thiện môi trường đầu tư kinh doanh, đào tạo và cung cấp lực lượng lao động có kỹ năng, hoàn thiện hệ thống cơ sở hạ tầng, các doanh nghiệp vệ tinh trong các chuỗi cung ứng và công nghiệp phụ trợ...

Tài liệu tham khảo

1. “Quy tắc thuế tối thiểu toàn cầu: Cơ hội, thách thức và giải pháp chính sách cho Việt Nam.” *Tạp chí Tài chính*, 24 June 2023,
<https://tapchitaichinh.vn/quy-tac-thue-toi-thieu-toan-cau-co-hoi-thach-thuc-va-giai-phap-chinh-sach-cho-viet-nam.html>. Accessed 29 June 2023.
2. Uradu, Lea D. “Global Corporate Minimum Tax: What it is, How it Works.” *Investopedia*,
<https://www.investopedia.com/global-corporate-minimum-tax-5192149>. Accessed 29 June 2023.